

TURINYS

- 6 | ĮVADAS**
- 10 | NEPAPRASTAS NEPAŽĪSTAMASIS**
Ankstyvieji metai (1930–1971 m.)
- 26 | KYLANTIS REŽISIERIUS**
„Pagrok man miglą“ (1971 m.)
„Bjaurusis Haris“ (scena) (1971 m.)
„Raitelis iš Aukštųjų lygumų“ (1973 m.)
„Vėjavaikė“ (1973 m.)
„Operacija „Eigeris“ (1975 m.)
- 42 | NEĮPRASTAS VESTERNAS**
Keista „Atstumtojo Džosio Veilso“ istorija (1976 m.)
- 57 | MAKSIMALUS MINIMALIZMAS**
Dešimt puikių Clinto Eastwoodo vaidmenų
- 58 | AMERIKIETIS PASAKOTOJAS**
„Pirštinė“ (1977 m.)
„Bronkas Bilis“ (1980 m.)
„Dangaus lapinas“ (1982 m.)
„Baro dainininkas“ (1982 m.)
„Netikėtas susidūrimas (1983 m.)
- 74 | MERAS**
„Ant bedugnės krašto“ (nenurodytas) (1984 m.)
„Raitelis ant širmo žirgo“ (1985 m.)
„Kartėlio ketera“ (1986 m.)
„Paukštis“ (1988 m.)
„Baltasis medžiotojas, juodoji širdis“ (1990 m.)
„Naujokas“ (1990 m.)
- 89 | KARMELIO MERAS**
Trumpas Clinto Eastwoodo įsiveržimas į politiką
- 90 | PASKUTINIS JOJIMAS**
„Menančio pikta“ (1992 m.) didybė
- 106 | BEBAIMĖ IKONA**
„Tobulas pasaulis“ (1993 m.)
„Medisono grafystės tiltai“ (1995 m.)
„Absoliuti valdžia“ (1997 m.)
„Vidurnaktis gėrio ir blogio sode“ (1997 m.)
„Tikrasis nusikaltimas“ (1999 m.)
„Kosmoso kaubojai“ (2000 m.)
„Kraujo grupė“ (2002 m.)
„Mistinė upė“ (2003 m.)
- 122 | AMERIKIETIŠKA SIELA**
Emocionalus „Mergina, verta milijono“ (2004 m.) triumfas
- 135 | CLINTO VISUMA**
Penkiasdešimt metų truncančios režisieriaus karjeros apžvalga
- 136 | HOLIVUDO AUKŠTUOMENĖS ATSTOVAS**
„Mūsų tėvų vėliavos“ (2006 m.)
„Laiškai iš Ivo Džimos“ (2006 m.)
„Laumės vaikas“ (2008 m.)
„Gran Torino“ (2008 m.)
„Nenugalimas“ (2009 m.), „Anapus“ (2010 m.)
- 154 | NEUŽGESINAMA ŠLOVĖ**
„Dž. Edgaras“ (2011 m.),
„Ketveriukė iš Džersio“ (2014 m.),
„Amerikiečių snaiperis“ (2014 m.),
„Stebuklas virš Hadsono“ (2016 m.),
„Traukinys į Paryžių“ (2018 m.),
„Kurjeris“ (2018 m.),
„Ričardas Džiuevelas“ (2019 m.),
„Vyriškos ašaros“ (2021 m.)
- 172 | ŠALTINIAI**

Nuotrauka kitame puslapyje: Apyjaunio menininko portretas – Eastwoodas 1967 metais, prieš tapdamas superžvaigžde. Veide jau galima įžvelgti abejonę šlove.

NEĮPRASTAS VESTERNAS

Keista „Atstumtojo Džosio Veilso“ istorija (1976 m.)

Vienas svarbiausių visų laikų Clinto Eastwood filmų, kuris laikomas ir vienu didžiausių vesternų, prasidėjo nuo keistos knygos ir darbo santykių pakeitimo. Tai buvo lemiamas momentas. Eastwoodas nutraukė ryšius su studija „Universal“, su kuria sukūrė keturis filmus, ir pasirašė kūrybinę sutartį su „Warner Bros“ – šis darbinis žingsnis pakeitė visą jo karjerą. Klasikiniame Holivude nė vienas režisierius taip nebendradarbiavo su jokia studija. Per penkiasdešimt metų Eastwoodas, kaip režisierius ir kaip aktorius, su „Warner Bros“ nekūrė tik trijų filmų.

Jam kilo dvejopų minčių. Didžiausia problema – ramybės stoka. „Universal“ Eastwoodui buvo užtikrinusi labai patogų vasarnamį, bet kiekvieną dieną per sklypą vaikščiodavo studijoje besilankančios turistų grupės, kurios šūkaudamos reikalavo Eastwoodą išeiti ir nusilenkti lyg kokiam cirko artistui. Menininkas kreipėsi į „Warner Bros“ vadovus ir pareikalavo pro jo darbo vietą nevedžioti turistų grupių. Jie užtikrino, kad prašymas bus išpildytas. Be to, anot Eastwoodo, naujoji studija „turėjo didesnę aikštelę, daugiau resursų ir gerai veikiančią reklamos skyrių“¹.

Antroji priežastis buvo svarbesnė, lėmusi sprendimą keisti studiją. Jis netikėjo „Universal“ rinkodaros specialistais, kurie ir tradicinius, ir netradicinius sprendimus priimdavo vienodai. Kaltino juos dėl filmo „Vėjavaikė“ nesėkmės. Studijoje „Warner Bros“ dirbo žmonių, kurie buvo pasirengę klausyti Eastwoodo. Žmonių, kurie

mokėjo rūpintis filmais. Be to, Eastwoodas ne pirmą ir ne paskutinį kartą svarstė apie neįprastą vesterną.

Aštuntojo dešimtmečio viduryje Eastwoodas buvo žanro globėjas, atsisakęs paklusti Holivudo tendencijoms, kuriomis remiantis kaubojai nesuderinami su verslu. Buvo istorijų, kurias reikėjo papasakoti. Be to, vesternas – amerikietiškas žanras, puiki galimybė tirti jaunos tautos esatį ir pamatinę tautosaką. Anot kritiko J. Hobermano, šiame žanre Amerika gali pažvelgti sau į veidą ir užduoti keletą svarbių klausimų. Kas yra teisingumas? Kas yra progresas? Kas yra civilizacija?

Eastwoodo filmuose kilnus Senųjų Vakarų veidas įgavo ironijos atspalvį. Režisierius mokėsi iš Sergio Leonės. Operiniuose spagečių vesternuose skirtys susiliejo – ne tik piktadarys, bet ir herojus priešams galėjo šaudyti į nugaras be sąžinės priekaištų. Filme „Už saują dolerių“ Vyras be vardo nudėjo per penkiasdešimt žmonių. Eastwoodas pastebėjo: „Reikia išbandyti realizmą, todėl visą laiką šaudžiau jiems į nugaras.“² Tai – revizionisto požiūris. Ko reikia norint išgyventi?

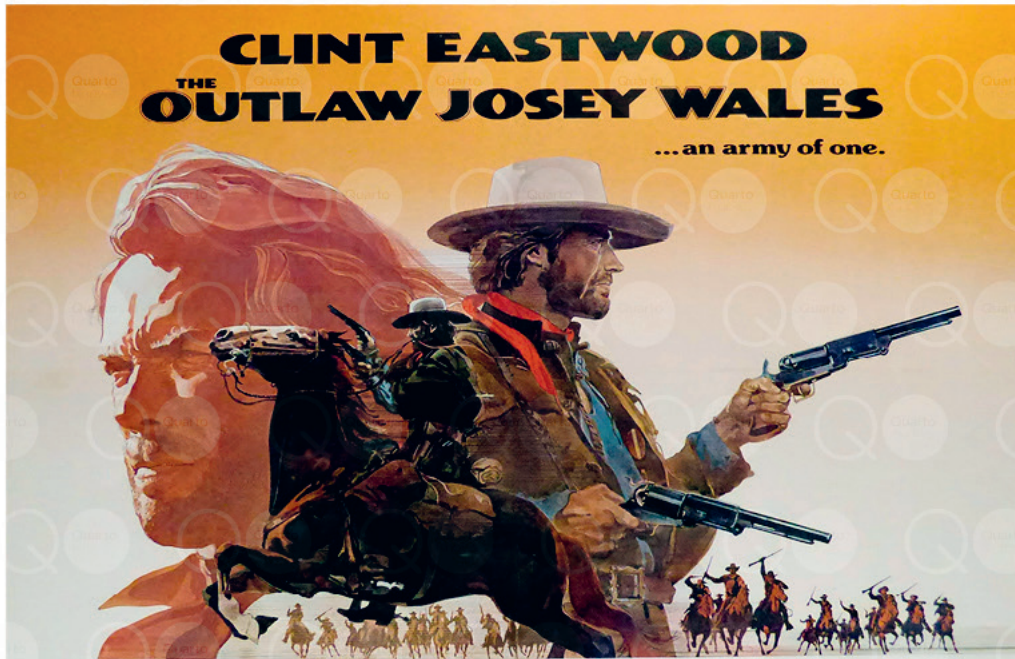
„Darau tai, ko Wayne’as niekada nepadarytų“³ – nusijuokė jis.

„Reikia išbandyti realizmą, todėl visą laiką šaudžiau jiems į nugaras... Darau tai, ko Wayne’as niekada nepadarytų.“ **(Clintas Eastwoodas)**

Nuotraukoje kitame puslapyje: Eastwoodas pozuoja kaip Atstumtasis Džosio Veilsas (1976 m.) – nors tuometės apžvalgos buvo apdairios ir Eastwoodas vis dar laikytas kylančiu aktoriumi, jo antrasis vesternas dabar visame pasaulyje laikomas sėdevru.

Juosta „Atstumtasis Džosis Veilsas“ yra dar gudresnis projektas – tai vesternas, kuriame puikiai derinami du priešingi požiūriai į žanrą. Viena vertus, šis filmas – klasikinis Eastwoodo projektas, kuriame pasirodo ginkluota legenda, balnakrepšyje slepianti ironiška tiesą. Tokią asmenybę jis kūrė „Dolerių“ trilogijoje, filmuose „Du mulai seseriai Sarai“, „Pakark juos“, „Raitelis iš Aukštųjų lygumų“, iš dalies „Džo Kidas“. Žiūrovai ir studija tikėjosi tokio pat tamsaus, šmaikštaus archetipo.

Kita vertus, filme galime išvelgti senosios mokyklos bruožų. Tai pasakojimas apie gerą, tragedijos sužlugdytą žmogų, kuris keliauja į Vakarus ieškodamas paguodos ir vienydamas jį supančias ekscentriškas sielas. Džosio Veilso sagoje keičiasi epiniai kraštovaizdžiai ir emocijos, įkvėpimo semiamasi iš pasakojimų apie keliones vagonėliais, ieškant savo likimų Vakaruose. Anot „Chicago Sun-Times“, tai lyg „[filmas] „Jeremija Džonsonas“ būtų sujungtas su [filmu] „Diližanas““.

Biografas Richardas Schickelis šią juostą laikė „sutaikančia“⁵: „Prie Džosio prisijungia sekėjai,

be to, filme tradicinės vakarietiškos manieros ir moralė jungiasi su revizionistinės mokyklos morale.“⁶ Jame jungiami ir laikotarpiai. Po Leonės vesternas imtas laikyti dabarties ir praeities barometru, ypač susilpnėjusiose Šaltojo karo varžybose. Šį kartą pats Eastwoodas pripažino, kad „Atstumtasis Džosis Veilsas“ buvo vesternas, kuriame siejamos Vietnamo dviprasmybės ir įniršis. Anot jo, tai daryta ne tiesiogiai, bet vaizduojant, ką menininkas pavadino „karo beprasmiškumu“⁷ – netiesioginę žalą gyvenimui. Jis dažnai prisimindavo ir kitą didelę Amerikoje įvykusią išdavystę – Votergeito skandalą. Džosis Veilsas niršta ant korumpuotos valstybės.

Leidinio „Sight & Sound“ bendraautorė Amy Taubin šią juostą pavadino „pirmuoju brandžiu Eastwoodo filmu“⁸.

Eastwoodas buvo energingas keturiasdešimt šešerių vyras, režisuojantis tik penktąjį filmą, bet jau abejojantis antiheroizmu, dėl kurio ir išgarsėjo. „Man patinka realybė“⁹ – aiškino jis. Režisierių domino žmonijos silpnumas.

Nuotraukoje kairėje: Pradėjęs visą Eastwoodo karjerą trunkantį atlygio už smurtą tyrinėjimą, „Atstumtasis Džosis Veilsas“ yra ir karinis filmas, vaizduojantis Džosio pašaukimo į Pilietinį karą pasekmes ir kelionę išpirkimo link. Šis filmas davė pradžią juostai „Menantis juostai „Menantis pikta“ (1992 m.).

Tad kaip viskas prasidėjo? Atsakymas slypi romane „Maištaujantis sukilėlis: Džosis Veilsas“, gulėjusiame ant netvarkingo Eastwoodo stalo. Tai buvo viena iš daugybės atsitiktinių parašų, kurią pateikė Forrestas Carteris – paaiškės, kad tai tikras aukso grynulis. Eastwoodo ir jo komandos žiniomis, Gante, Alabamoje, įsikūrusi leidyklėlė „Whipporwill Publishers“ romaną išleido vos septyniolika penkių kopijų tiražu. „Viršelis buvo toks prastas, kad iš pradžių nė nesiėmiau skaityti“,¹⁰ – prisiminė Eastwoodas.

Netrukus paaiškėjo, kad pats Carteris irgi būtų neblogas personažas: įkyrus girtuoklis ir, kaip įtariama, šizofrenija sergantis oportunistas, per vakarienę galėjęs išsitraukti peilį ar ištisas dienas praleisti Alabamos miškuose. Be to, sulaukdamas

daugybės nusiskundimų dėl elgesio, jis ėmė reikalauti vis daugiau pinigų. Tik pasirodžius filmui išsiaiškinta, kad 1979 metais miręs Carteris, kurio tikrasis vardas buvo Asa Earlas Carteris, priklausė Klanui, buvo atsidavęs segregacijos šalininkas ir kūrė antisemitinę radijo laidą, nors tvirtino istoriją parašęs po to, kai nusigręžė nuo politikos. Po filmo premjeros ne vienerius metus Eastwoodą smerkiančiuose straipsniuose Carteris įvardijamas jo draugu. Iš tiesų jie buvo susitikę tik kartą, ir Eastwoodas knygą adaptavo nekreipdamas dėmesio į Carterio rasizmą.

Tuo metu Eastwoodo prodiuseris Robertas Daley'is buvo itin įsitraukęs į istoriją. Ją perskaitęs vienu prisėdimu, nedelsdamas paskambino Eastwoodui. Užsikrėtęs kolegos entuziazmu,

Nuotraukoje apačioje: Džosis netyčia suburs nepripačių šeimą, kurioje bus klajoklis Lotė Watie'is. Ūmus, gal net nenusipėjamas aktorius Danas – tikra tylijo Eastwoodo priešprieša.

NEUŽGESINAMA ŠLOVĖ

„Dž. Edgaras“ (2011 m.), „Ketveriukė iš Džersio“ (2014 m.), „Amerikiečių snaiperis“ (2014 m.), „Stebuklas virš Hadsono“ (2016 m.), „Traukinys į Paryžių“ (2018 m.), „Kurjeris“ (2018 m.), „Ričardas Džiuvelas“ (2019 m.), „Vyriškos ašaros“ (2021 m.)

Kodėl vienos žvaigždės spindi, o kitos užgesa? Kodėl vienas režisierius Holivudo centre stovi itin tvirtai, o kitas užmirštamas? Kodėl Clintas Eastwoodas galėjo į tendencijas žvelgti savaip, pasikinkyti sėkmę ir tvirtai išlaikyti pozicijas, kai tiek daug jo kolegų pasitraukė arba buvo priversti tai padaryti? Nedaugeliui režisierių pavyko taip kruopščiai, ekonomiškai ir ramiai valdyti savo karjerą, o šiam chuliganui pasisekė. To nepaneigsi. Ne kiekvienas galėjo sukurti Džosį Veilsą, „Menantį pikta“, „Mistinę upę“ ar „Merginą, vertą milijono“, kai rodėsi, kad populiarumas jau prarastas.

Šiam reiškiniiui didžiausios įtakos turėjo individualumas. Eastwoodą nelengva priskirti kokiam nors kategorijai. Be to, jis pasitikėjo savo talentais. „Galima savimi abejoti iki mirties arba kurti taip, kaip nori ir kaip moki“¹, – sakė jis. Režisierius išsiskiria išverme. Būtina judėti į priekį, siekti naujų tikslų, stebėti horizontą.

Eastwoodas beveik nedvejodavo, jo pasirinkimai retai atrodydavo nesvarūs. Ne visi filmai pavyksta, bet lengva komentuoti žvelgiant į praeitį. Eastwoodas yra pavyzdys, koks išvermingas turi būti režisierius. Kam tūnoti kambaryje ir kalbėti apie filmą, kai gali eiti ir jį nufilmuoti? Sklando gandai, kad jis net

apsikirpdavo sėdėdamas režisieriaus kėdėje. „Kurti filmus lengva, kai darei tai šešiasdešimt metų“², – pareiškė Mattas Damonas.

Dar vienas svarbus veiksnys yra Eastwoodo santykiai su studija „Warner“. Generaliniai direktoriai keitėsi kaip metų laikai, o jis liko nepajudinama studijos kultūros dalimi. Kad ir kokia būtų naujoji tvarka, Eastwoodui leista sprendimus priimti pačiam. Tas pats pasakytina apie Lolą. Tai voverė, 2011 metais smagiai išokavusi pro atviras vasarnamio duris ir įsisukusi į režisieriaus jai paliktą dubenėlį žemės riešutų. Tai prieštaravo studijos sveikatos ir saugos reglamentui. „Jei kuo nors užsiimsi gana ilgai, žmonės leis tau tuo užsiimti ir toliau.“³

Ar verta ginčytis? Neužgesinama ugnis dar spindi. Iš tiesų 2011 metais Eastwoodas nebuvo sukūręs geriausio savo filmo. Per vėlyvąją karjerą, prasidėjusią, kai režisieriui sukako aštuoniasdešimt, jis sukūrė daugybę biografijų. Jos skirtingos, bet turi bendrų bruožų. Pagrindinės temos – sudėtingas žvilgsnis į didvyriškumą, Amerika, su mitologija supriešinta tikrovė. Eastwoodo teritorija. Vienose vaidino aukščiausio lygio žvaigždės, kitose ne. Ir garsiausių įžymybių laukė dar du lakoniški posūčiai, paveikę asmeniškai.

Nuotraukoje kitame puslapyje: Žvilgsnis visada įtaigus – Eastwoodas juostoje „Vyriškos ašaros“ (2021 m.), pagrindinis devyniasdešimtmetis herojus. Galbūt silpnesnis fiziškai, bet visada tvirtas ekrane.

Juosta „Dž. Edgaras“ – plati politinė biografija, kurioje Leonardo DiCaprio vaidina J. Edgarą Hooverį – garsųjį FTB direktorių, šias pareigas ėjusį trisdešimt septynerius metus. Filmas įtikina, kad tai buvo paslaptingas, gudrus, iškankintas žmogus, prekiaavęs paslaptimis. Hooveris rinko duomenis apie turtingus ir galingus asmenis, nepaisydamas įstatymų, trikdė nekaltus žmones ir kūrė savo juodąjį sąrašą. Kita vertus, šis mišlingas asmuo įkūrė FTB, kur veikė nacionalinė pirštų atspaudų duomenų bazė ir teismo medicinos laboratorija. Taip jis suteikė galių kovotojams su nusikalstamumu – stipriems vyrukams iš komiksų knygelėlių, kurias Eastwoodas skaitė vaikystėje. Hooveris buvo gudrus detektyvas.

Rašytojas Dustiną Lance'as Blackas (taip pat sukūręs scenarijų juostai „Milkas“) keliauja laiku – senyvo amžiaus Hooveris apie savo

gyvenimą pasakoja leidimą su slapta medžiaga dirbti turinčiam biografui. Filme vaizduojami necenzūruoti detektyvo prisiminimai. Panašiai elgėsi ir Eastwoodas, kurdamas filmą „Paukštis“. Šiame projekte tyrinėta paslaptinga siela, nors kritikai ginčijosi dėl filmo nuoširdumo. Manydamas, kad mėgina apsaugoti Ameriką nuo savęs pačios, Hooveris susirgo paranoja ir ėmė piktnaudžiauti galia. Jį kankino freidiškos problemos: slepiamas homoseksualumas, atsidavimas šaltai motinai (akt. Judi Dench), nesaugumo jausmas.

Anot „The New Yorker“ kritiko Davido Denby'io, „Amerikietiško epo centre dar nebuvo keistesnio asmens, jam neprilygsta net Nixonas“⁴⁴. Prodiuseris Brianas Grazeris projektą įsivaizdavo panašų į režisieriaus Oliverio Stone'o audringą tragediją. Bet „Warner“ atsisakius mokėti prašomą sumą,

Nuotraukoje: Vėlyvoji Eastwoodo karjera pažymėta net keliais biografiniais filmais, įskaitant juostą „Dž. Edgaras“ (2011 m.) apie liūdnai pagarsėjusį FTB vadovą J. Edgarą Hooverį, kurį vaidina Leonardo DiCaprio. Šioje nuotraukoje aktorius įamžintas su režisieriumi ir scenariistu Dustinu Lance'u Blacku (dešinėje).

2011 m.

„Dž. Edgaras“

Prodiuseris ir režisierius

Nuotraukoje apačioje: Clinto Eastwoodo filme apie J. Edgarą svarbiausia buvo meilė ir sudėtingi santykiai tarp DiCaprio vaidinto herojaus ir FTB agento Clyde'o Tolsono (akt. Armie'is Hammeris).

Grazeris kreipėsi į Eastwoodą, tikėdamasis rasti kitą būdą, kaip atskleisti Hooverio paslapties šydą.

Eastwoodas prisiminė: „Scenarijus mane sudomino, nes gyvenau tais laikais, kai žmonės nuolat kalbėdavo apie Hooverį ir jo išnaudojimus.“⁵ Tuo metu netilo kalbos apie Hooverį, bet jis pats išliko paslaptis. Skyrus 35 mln. dolerių biudžetą ir trisdešimt devynias dienas filmavimo darbams, praeitis kruopščiai atkurama tamsiu Eastwoodui būdingu stiliumi. Tačiau abejonių kelia ne juostos „Dž. Edgaras“ pastatymas, bet

kūrėjų pasirinkimai. „Labai jau stengiamasi įtikti visų skoniui“⁶, – leidinyje „The New Republic“ dūsavo Davidas Thompsonas. Neišnaudota galimybė parodyti, koks pavojingas buvo Hooveris: kai Bjaurusis Haris turėjo tik ženklelį ir ginklą, Hooveris valdė visą valstybės aparatą. Eastwoodo filmas – neįtikima paveikslėlių knyga apie šį detektyvą ir tris svarbiausius jo gyvenimo žmones: mamą, atsidavusią mažakalbę sekretorę Heleną Gandy (akt. Naomi Watts) ir slaptą meilužį, FTB agentą Clyde'ą Tolsoną (akt. Armie'is Hammeris).

